

1940 Tyskerne inntar Værnes

Utover 30-årene tilspisset det seg en dragkamp om en flyplass for Trøndelag. Trondheim ville ha Heimdalsmyrene, og Stortinget ga sitt samtykke, men så kom krigen.

Vinteren 1939/40 foregikk det hemmelige møter i Bendlerstrasse i Berlin. Oberst Weiss, sjef for «Gebirgsjagerregiment nr.138» ble av general Nikolaus von Falkenhorst satt inn i angrepsplanen mot Norge: «Weserübung». Oberst Weiss skulle lede angrepet på Trøndelag, og etter noen dager var operasjon «Detmold» klar. Ansvar for besettelsen av Værnes ble gitt til kommandøren for 1.bataljonen, major Buchner. Med ham ble Værnes skjebne og fremtiden for Stjørdalen beseglet. At Værnes og Stjørdal har blitt så «blomstrende» må nok skyldes tyskernes valg av nettopp Værnes som flyplass. Det er selvsagt hypotetisk, men hvordan ville det gått med Værnes og Stjørdal om tyskerne hadde satset alt på Lade eller Heimdalsmyrene?

To tyske skipsjagere hadde ankret opp utenfor Muruvik om kvelden den 9.april. Det var «Bruno Heinemann» og «Friedrich Eckhold». Ombord var den tyske styrken som skulle besette Værnes. Om morgenen gikk «Bruno Heinemann» til Sutterøya og landsatte sine tropper. Klokken ti den 10.april ankom Major Buchner med bil fra Trondheim til Værnes, hvor han hadde møte med leirkommandanten, Major Thomas Vetlesen. KL 1315 rykket tyskerne inn på Værnes. Før dette hadde Vetlesen sendt vekk samtlige fly fra Værnes, som bestod av 9 Fokkere og 1 Moth. Disse befant seg nå på Aursunden nordøst av Røros, hvor de hadde ankommet etter et kortere opphold i Selbu. Senere dro de fleste av flyene til Lesjaskog, hvor «speidervingen» ble oppløst som egen avdeling den 27.april. Ordren om å overgi Værnes ble gitt av generalmajor

Major Vetlesen

Laurantzon, kommanderende general for Trøndelag. Laurantzon ble i 1947 dømt til 60 dagers vaktarrest ved Eidsivating militære lagmannsrett for tjenesteforsømmelse og uforstand i tjenesten. Men Vetlesen gikk heller ikke fri hos kommisjonen som gransket forholdene rundt overgivelsen av Værnes. Han hadde etter kommisjonens mening forsømt sine plikter.

Ser en på hva som ellers skjedde på den erverdige Værnes Hovedgård under krigen, kan nok enkelte falle for fristelsen til å dømme, - for ikke å si fordømme. Uansett blir resultatet feil og trolig urettferdig ovenfor mange av de som var med på Værnes våren 1940. For andre igjen kanskje rettferdig. Gården ble omgjort til en datidens moderne flyplass, hvor stjørdalinger og andre nordmenn stod i kø for å hjelpe til. Betaling var visstnok svært god.

Sammenlignet med en 18-årig frontkjemper som kom tilbake fra vinterkrigen i Finland og fikk svi, er det mange i ettertid som har lurt på hva slags rettsoppgjør Norge i virkeligheten iverksatte. Hva med forskjellen mellom landsforræder og landssviker ? Hva med ordet «kollaboratør» (samarbeidsfolk) ? – Blir «Kollaborasjon» til forræderi først når den ene parten har seiret, eller paragrafer blir laget som gjør det til en forbrytelse ? - Det er ikke lett å bli klok på de valg og vedtekter som ble gjort – sett med nåtidens øyne. Men det er heller ikke rettferdig å dømme de som gjorde sine vedtak i 1940 -1948. De kunne ha sine grunner for sine valg og sitt rettsoppgjør. -51 300 nordmenn ble dømt under landssvikoppgjøret, hvorav 17 000 måtte sone. Inget annet land hadde trolig et strengere oppgjør etter krigen enn Norge. Såvidt jeg kjenner til ble ”ingen” eller svært få firma eller arbeidere som jobbet for tyskerne

på Værnes våren og sommeren 1940 dømt.. Men som nevnt, - vi som kom etter skal være forsiktig med å anklage og/eller kritisere. De som var med under og straks etter krigen, på begge sider, hadde et helt annet utgangspunkt. De hadde opplevelser, følelser og tanker som førte frem til deres avgjørelser. De som tok seg arbeid hadde ofte ikke noe valg, de bare måtte. Vi som ikke var der eller med, må gå stille i dørene. Vi som kom etterpå har liten rett til å dømme de berørte parter. Det blir for enkelt å trekke konklusjoner etter å ha sett fasiten. De som var midt opp i scenarioet på 30 og 40 tallet hadde ingen fasit. Tiden var vanskelig, følelsene så sterke. Kanskje er det best å la det hele få hvile nå.

Uansett, det er ille at det er med krigsminner Værnes Hovedgård skal opphøre - den hadde fortjent større verdighet enn som så. - Kanskje er det nå på tide å gjenopprette denne verdigheten, - og la vårt høvdingsete inngå som en del av Stjørdal Museum ? Er Forsvaret sitt ansvar bevist? Bygningen fra 1819 må noen ta vare på før det er for sent.